

14
I. N. 7.
DISSERTATIO ACADEMICA
DE
OPTIMIS EPISTOLIS
COMMENDATITIIS
MINISTRORUM
VERBI DIVINI,
II. CORINTH. III: 1, 2, 3.

Cujus
PARTEM PRIOREM,
Conf. Ampl. Facult. Philos. in Reg. Acad. Aboënsi,
PRÆSIDE

LAURENTIO O.
LEFREN,

L. L. O. O. & Græc. Profess. Reg. & Ord.
Publicæ Bonorum censuræ subijciat

DANIEL GESTRIN,
V. D. M. Wiburgensis.

In AUDITORIO MAJORI Die XVI. Novembr.

Anni R. S. MDCCCLXXIV.

H. A. M. O.

A B O Æ

Impressit JOHANNES CHRISTOPHORUS FRENCKELL.

VIRO Admodum Reverendo atque Præclarissimo,
D: no ERICO SYLVIN,

Ecclesiæ, quæ DEO in Säckjärvi colligitur, Pastori ac Præposito vigi-
lantissimo, dignissimo,

*Evergetæ ut optimo, ita pio venerationis cultu ætatem pro-
sequendo, devenerando.*

Qui vere bono gaudent animo, iis solenne est ad beneficia aliis con-
ferenda tanto studio ferri, tanta cura incumbere, ut diem perius-
se putent omnem, quo de bonis bene mereri non potuerint, ipsi-
que sibi in opulentia egeni & in abundantia indigi videri soleant, nisi
habeant, quos suo feros amore, suo auctos favore hilariores reddant, fe-
licioresque. Horum ex numero Te, Evergeta Optime, semper fuisse,
ad unum fatentur omnes, qui Tui propius nostendi occasionem habue-
runt. Hinc cum Viri Optimi imaginem describo, Tuum animi chara-
cterem, Tuam vitæ consuetudinem exprimo. Me certe, ex quo Tibi
primum innotui, tanta semper benevolentia excipere, tanta beneficentia
fovere voluisti, ut nunquam a Te aliter, quam filius a Patre discessem.
Tua igitur beneficia quibus litteris exprimam? quibus tabulis inscri-
bam? saxeis & aeneis insculperem, nisi is esses, qui gratum animum
omnibus anteponebas monumentis, omnibus anteferes documentis, qui-
bus meam Tibi pietatem extrinsecus testari possem. Nihil tamen mi-
nus, cum notam animi ingrati, quo nihil mihi unquam tetrius, nihil
turpius videri potest, enixe cupiam effugere, Tuam me modestiam mi-
nime læsurum putavi, si, in pignus perpetuæ venerationis, dignissimo o-
mniumque charissimo Nomini Tuo hanc qualemcunque operam inscribe-
rem, dedicaremque. Agit vero illa de Optimis Litteris Commendati-
tiis Ministrorum Verbi Divini non lapidi, sed menti inscribendis, non
stylis, aut typis, sed ipso Salvatoris digito exarandis. Nec Tuo me
favori in posterum melius unquam commendare posse existimo, quam
si, Tuum ad exemplar, id die, id nocte, id omni tempore agam, ut
hoc Epistolarum genere ornatus non indignus deprehendar, qui Mini-
ster DEI viventis vocer. Interea de Tuo Tuorumque perpetuo felici-
tatis flore, dum Spiritus hos regit artus, non minus sincera, quam con-
stantia nuncupabo vota, ad extremum vitæ articulum permanisurus

*Admodum Reverendi atque Præclarissimi
NOMINIS TUI*

Cultor humillimus
DANIEL GESTRIN.

VIRO Plurimum Reverendo atque Præclarissimo,
D: no JOHANNI BÖKMAN,

Pastori Ecclesiæ Lumäkenfis vigilantissimo, meritissimo,

Fautori quovis observantiæ cultu prosequendo.

Quemadmodum Ministerio Verbi Divini, nihil dignius, nihil honorificentius, ita nihil difficilius, quam personam veri DEI Ministri digne genere. Non sufficit animum vera doctrina imbuisse, nisi eam pia vita ornet, commendetque perpetuo. Ipsa vero pietas non tam externa sanctitate morum, quam interno mentis ac cordis affectu æstimanda. Ad doctrinam vero quod attinet, multum interest, utrum quis fulmine Sinaitico tantum contere pectora auditorum, an vero simul animos eorum lumine Zionitico illustrare, illustratos vivificare, vivificatos sanctificare didicerit, atque ut multa paucis comprehendam, ita totum mentis fundum emendare, ut DEum in Christo vivide cognoscant, submisce colant, ex Ejusque obsequio eandem voluptatem, quam ex pane famelicus & ex lacte infantulus, percipiant. Hanc facultatem in Ministro verbi Divini requiri constat, sed non aliunde adquiri, quam ex gratia DEI in Christo data, certum est. Quicumque igitur se idoneum verbi Divini Ministrum citari volet, is illis ipsis Epistolis commendatitiis instructus erit, quæ a Paulo II. Corinth. III: 1, 2, 3. laudantur, non lapideis sed carneis animi tabulis exarata. De hoc genere Epistolarum non ut volumus, sed ut potuimus hac egimus dissertatione, quam ut Tuo, Patrone Optime, honoratissimo Nomini patiaris inseribi, simulque vicem gerere publici testimonii de animo vere grato, quem plurima Tua beneficia non mihi minus ipsi, quam universæ domui paternæ benigne collata, huic pectori ingenerarunt, qua par est animi observantia rogo atque obtestor, quoad vixero constanter permanens

Plurimum Reverendi atque Præclarissimi
NOMINIS TUI

Cultor humillimus
DANIEL GESTRIN.

VIRO Plurimum Reverendo atque Præclarissimo,
D: no DAVIDI GESTRIN,
Pastori Ecclesiæ Wederlaxensis vigilantissimo,

PARENTI OPTIMO.

Si veram & vivam animi paterni imaginem mihi exprimendam facisciperem, nullum unquam neque optius, neque justius, quod imitarer, invenire possem exemplar, quam quod in Te, Parens Optime, a teneris inde unguiculis mihi quotidie intueri licuit. Quemadmodum enim ætatem teneriorem non minori prudentia, quam diligentia moderatus es, ita ex quo robustior factus litteris operam dare cæpi, nihil desideravi unquam, quod a Parente Indulgentissimo, non dicam sperari, sed optari possit. Pro tanto beneficiorum cumulo, quid Tibi, Pater Optime, nunc rependam? Quod in mea positum est potestate, id ultra pia vota non progreditur. Iis igitur tanto invigilabo diligentius, quod hæc unicum pietatis officium, quod facere possim, contineant. Interea hanc Tibi Opellam, qua decet animi veneratione do, dico, dedico. **DEUS O. M.** ut quam diutissime superstes & sospes ea fruaris commendatione, de qua hæc agit commentatio. Det Tibi per spiritum suum quam plurimas vivas Epistolas, quæ de Tua diligentia, constantia & sapientia, qua ad Ecclesiam Suam augendam incumbis, quam amplissimum exhibeant testimonium, ut cum supremo animarum Pastori persum aliquando redditurus sis, lætus dicere possis: En me & liberos, quos mihi dedisti, ab eoque hoc feras dulcissimum responsum: Intres, fidelis serve, in gaudium Domini Tui. Sic ex animo vovet

OPTIMI PARENTIS

Obedientissimus Filius
DANIEL GESTRIN.

§. I.

Quid Epistola in genere & Commendatitia in specie sit, breviter exponit.

Quoniam hæc omnis Disputatio futura est de optimo genere *Epistolarum*, quibus *Verbi Divini præcones* commendari possint, idque ad mentem *verborum PAULI*, quæ sic habent: *Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; εἰ μὴ χηρίζομεν, ὥς πνευ, συστηματικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς ἢ ἐξ ὑμῶν συστηματικῶν; Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμῖς ἐστὶν, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γνωστικὴ καὶ διαγνωστικὴ ὑπὸ πᾶντων ἀνθρώπων. Φανεροῦμενοι ὅτι ἐστὶ ἐπιστολὴ χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντι, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίνῃ, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σκευαῖς* II. Cor. III: 1, 2, 3. optime nos facturos existimamus, si ordinem naturalem sequamur, & tum deum, quodnam sit optimum genus *Epistolarum Commendatitiarum*, determinemus, cum notionem *Epistolæ Commendatitiæ* latiore evolverimus, notionem *Epistolæ in genere* præmissa. Quid sibi velit vox *Epistolæ in genere*, optime docuit *LIBANIUS Sophista*.

pellari. Utrum eadem sit differentia *Epistolarum* & *Litterarum* in Lingua quoque Latina, id nondum adserere audemus, idoneis documentis destituti. Quod vero de Græcis vocibus monuimus, id ex LIBANIO didicimus, cujus in Epistola ad PALLADIUM inter alia hæc verba occurrunt: καὶ μὴ καὶ τὸν Ὀλύμπιον ὁλαῖς ἐπιστολαῖς τίμα, καὶ μὴ χράμασιν, ὃ νῦν ποιῇς. Ἡ δὲ μὲν γὰρ αὐτῷ καὶ τὸ μικρὸν, ἐπιθυμῶ δὲ τῷ πλείονι, OLYMPIUM quoque nostrum iustis EPISTOLIS, non vero, quod nunc facis, litteris honora. Quamvis enim ipsi pauca etiam grata sint, plura tamen desiderat. Vid. Epist. MCLXX editionis JOH. CHRIST. WOLFII Amstelod. MDCCXXXVIII.

§. III.

De Origine Epistolarum Commendatitiarum paucis disputat.

Prius vero quam ad reliqua pergamus, quæ de *Litteris Commendatitiis* exponere constituimus, verbo tangenda est quæstio de *Origine* earundem. Nisi igitur valde fallimur, hæc quærenda est in antiquissimis *tesseris hospitalitiis*, quippe quibus, scripturæ artificio vel primitus invento, vel plenius exculcto, successisse videntur. Prima certe officia, quæ ignotis ab ignotis, tertio aliquo commendante, præstari cœpta sunt, vix alia fuerunt, quam quæ ad *jura hospitii* referri ante solita fuerant. Nostro quidem iudicio exiguum admodum discrimen inter *tesseram hospitalitiæ* & *epistolam commendatitiæ* indefinite conceptam inter-

interest. Quemadmodum vero successu temporis luxuria & indigentia hominum iisdem passibus creverunt, ita factum inde videtur esse, ut hospites paulo tenaciores fierent, nec cuilibet ignoto, qui nudam *tesseram* hospitalem adferret, omnia promiscue officia, quæ *hospiti* ab *hospite* olim præstari solita fuerant, exhibere vellent. Quoties igitur ignotus ignoto commendandus erat, toties disertum requirebatur *testimonium* hospitis ad hospitem, ut clarius constaret, tum quibus moribus esset, tum quibus potissimum rebus indigeret, qui commendaretur. Quamvis igitur usus mittendi *Litteras Commendatitias*, se diu intra *hospites* non continuerit, sed mature latius manaverit, ad amicos omnis generis extensus, nihil tamen obstare videtur, quominus laudatæ tesserae *Litteris commendatitiis originem* dederint. Atque hoc modo in concordiam reduci posse videntur Viri Celeberrimi HAMMUNDUS atque CLERICUS, qui de hac quæstione in diversas abierunt sententias. Interea neque hoc prætereundum, *tesseris* hospitalitiis quandoque conjunctas fuisse *litteras commendatitias*, adeo ut idem utrasque hospiti adferret. Hoc didicimus ex monumentis Septentrionalibus, in quibus inter alia hæc legimus: bar er han kom a Nordmæri voro allt kommen fyrir honom bref och Jartegner. i. e. *Quum pervenisset in Mauriam septentrionalem obviam ei erant Litteræ & tesserae.* Heims Kr. Tom. II. p. 315. cfr. Nobiliss. JOH. IHRE Glossarium Svio-Gothicum in voce *Jarteku*.

§. IV.

De aliis atque aliis Epistolarum Commendatitiarum generibus, quæ in Ecclesia quidem Christiana usu olim recepta fuerunt, pauca interponit.

Hic, quamvis a re proposita alienum videri possit, nonnulla tamen interponere placet de *potioribus Epistolarum Commendatitiarum generibus*, quæ olim in Ecclesia Christiana invaluerunt. Hoc in negotio rectissime versabimur, si eam sequamur faciem, quam varia nomina, quibus hæ Epistolæ insignitæ fuerunt, investigantibus præferunt. Ex iis, quæ supra docuimus, haud obscure constat, non aliis dari fuisse Litteras commendatitias, quam qui *ignoti* essent iis, ad quos mitterentur. Hoc perinde est, ac si diceres, iis potissimum datas fuisse, qui, suis relictis, ad *alia proficiscebantur loca*. Hujusmodi perfectionum ut variæ erant causæ, ita a variis quoque personis suscipiebantur. De singulis agere non vacat. De multis igitur pauca delibasse sufficiat. Primum quidem apud Scriptores monumentorum Ecclesiasticorum occurrit nomenclatura *ἐπιστολῶν συνοδικῶν*. Hæ illis dabantur, qui ad *Concilia* obeunda ablegabantur, idque eum in finem, ut iis, quorum intererat, de sinceritate doctrinæ & integritate vitæ horum legatorum constaret. Huic cognatum erat aliud genus Epistolarum, quod *κανονικὸν* dicebatur. Hoc idem erat, quod Latini *litteras formatas* vocabant. Qui hoc genere Epistolarum augebantur, ii eo ipso declarabantur digni, quibus cum commercium Epistolicum publico

publice coleretur. Nihil igitur aliud hoc erat, quam publicum quoddam testimonium orthodoxiæ. Cum hæreticis enim nullum publice exercebatur commercium Litterarium. Huic generi subjungendæ sunt *ἡσυχαστικαὶ ἐπιστολὴ*, *litteræ pacifiæ*, quæ liberum transitum præstabant accipientibus. Hæ pro diversitate proficiscentium a diversis dabantur commendantibus. Quum Episcopus ad Imperatorem negotii alicujus obeundi causa ablegaretur, ab ArchiEpiscopo dabantur, cum vero clericus alia ad loca, aut inopiæ levandæ, aut officii obtinendi causa proficisceretur, ab Episcopo obtinebantur. Unum adhuc addemus genus, quod *καθολικὸν* vocari solebat. Hoc nomine veniebant litteræ, quæ peregrinantem neque *certain* personæ, neque *certain* Ecclesiæ, sed *in universum omnibus*, quos invisere contingeret, commendabant. Sed satis de his. Ad ea jam redimus, quæ propius ad institutum spectant.

§. V.

De variis materiis, in quibus Litteræ Commendatiivæ scribi olim solitæ sunt, agere incipit.

Quoniam igitur sequi volumus ductum PAULI, cujus verba statim initio fundamenti loco posuimus, proximum nunc est, ut oculos paulisper figamus in *materia*, in qua Litterarum genus, de quo agimus, inscribi olim solitum fuit. Hoc variū fuisse, tum a junde constat, tum exinde, quod idem adgnoscat ipse APOSTOLUS, qui hic duplicis gene-

generis tabularum, nimirum *saxearum* & *carnearum*, mentionem facit. Propositum VIRO DIVINO erat accurate exponere, quænam *optimæ* sint Litteræ Commendatitiæ. Hinc easdem non tantum *positive*, sed etiam *remotive* describit. *Carneas* enim tabulas diserte adprobat, *lapideas* vero diserte improbat. Res ipsi erat cum Doctoribus, qui, inveteratis occæcati præjudiciis, rigida *statuta* MOSIS lenissimo CHRISTI *Evangelio* vel anteponere, vel æquiparare sustinebant. His se mascule opponit, male cum fide doctorum Ecclesiæ nunc agi contendens, nisi *melius* & firmitus orthodoxiæ *testimonium* proferre possint, quam quod MOSES duris *incisum saxis* exhibeat. Quando igitur illas ipsas rejicit tabulas, quas illi optimas putabat, cetera quoque omnia commendationum genera, quæ his deteriora sunt, simul rejiciat, necesse est. Quo autem sensu hæc disputet APOSTOLUS, deinceps plenius docebimus. Hic, bona Lectorum venia, paucis exponere liceat de *variis materiis*, quibus, præter *saxeam*, olim incisa fuerunt Litterarum monumenta. Vox *tabula*, quando de negotiis Litterariis quæstio est, nunc solam dicit *materiam*, in qua exarari solet Scriptura, nunc ipsam simul *Scripturam* complectitur. Illud nemo ignorat, hoc passim docent Latini Auctores Classici. Ne extra oleas longius evagari videamur, hoc unum observasse juvabit, *Tabulam* & *Epistolam* his non uno in loco pari passu ambulare. Si quis dubitat, eum certioorem facere poterunt PLAUTUS atque OVIDIUS, modo hujus *Am. L. 2: 15, 15.* & *Art. Am. P. 2. 395.* illius vero *Pseud. 1: 1, 5.* & *Curc. 2: 3, 86.* evol-
vere

vere velit. Quid, quod ipse PARENS *Romana Elo-*
quentiæ adhuc propius accedat & *Tabularum* quoque
Commendatitiarum mentionem diserte faciat, Epistol.
 Fam. 5: 5. His præmissis, jam præcipua sequentur
 genera materiarum, ex quibus antiqui suas confe-
 cerunt *tabulas*, quarum beneficio tum alia litterarum
 monumenta, tum sua ipsorum merita posteris commen-
 danda curarunt. *Tabulas* igitur *lapideas*, *lateritias*, *plum-*
beas, *aneas*, *argenteas*, & quæ primo forte loco no-
 minari debuissent, *ligneas* passim celebrari, observa-
 mus. Quod ne gratis dixisse videamur, idonea Au-
 ctorum testimonia adducere, non pigebit.

§. VI.

Idem argumentum persequitur, adductis variis testimo-
niis Auctorum, qui fidem dicto facient.

Atque ut a *materia* maxime *parabili* ac *commu-*
ni initium faciamus, agmen ducere jubebimus *ta-*
bulas ligneas. His antiquos tum GOTHOS, tum DA-
 NOS in Legibus describendis usos fuisse, arguunt &
 diserta Scriptorum testimonia & antiqua nomina titu-
 lorum legis, quæ in Codice hodierno adhuc visuntur &
 leguntur. Nomen enim *Bals*, *trabs*, apud nos ideo
 certum *librum* Codicis legum denotat, quod certus
 quidam numerus tabularum, quarum aliæ aliis im-
 positæ sunt, figuram trabis haud obscure refert. I-
 dem institutum secutos fuisse DANOS, auctor est
 SAXO Grammaticus in præfatione Historiæ Danicæ.
 Eundem morem antiquis etjam ROMANIS familia-

rem fuisse, ex nomine *Codicis* exsculpi potest. Hoc fecit Nobiliss. D:nus J. IHRE in Glossario Sviogothico ad vocem *Balsē*, ubi in hunc finem producit locum SENECAE *de Brevitate Vitæ*, cap. XIII. qui sic habet: Quis ROMANIS *primus persuasit naves conscendere?* CLAUDIUS *is fuit*, CAUDEX *ob hoc ipsum appellatus, quia plurium tabellarum contextus CAUDEX apud antiquos vocabatur: unde publicæ tabulæ CODICES vocantur.* De tabulis lapideis his usibus adplicatis non opus est, ut multa moneamus, cum rem extra controversiam ponant *Cippi Runicī*, qui in patria nostra etjamnum passim visuntur. Harum tabularum antiquitatem satis demonstrant tabulæ *Legis Mosæicæ*, ut nihil dicam de cana traditione, quam JOSEPHUS de gemina *columna SETHI* litteris mandavit. Certiora sunt documenta, quæ in columnis, aliisque monumentis apud GRÆCOS, ÆGYPTIOS atque ROMANOS hodiernum supersunt. Ad tabulas igitur *Lateritias* pergimus. His litteras inscribi solitas fuisse in PHOENICIA & BABYLONIA, auctor est PLINIUS Lib. VII. cap. LVI. ut alios brevitatis causa prætereamus, ad *tabulas plumbeas*, quas his proximas posuimus, pedem illico promoturi. *Laminis plumbeis* quandoque exaratum extitisse integrum opus HESIODI *ἑργων καὶ ἡμερῶν*, testis est PAUSANIAS in *Bæoticis*, & monumenta etjam publica in hoc metallo describi cœpta fuisse, docet PLINIUS Lib. XIII. Cap. XI coll. Lib. XXXIV. Cap. XVIII. cui adjungi potest FRONTINUS Lib. III. Cap. XIII. Hinc nomenclaturæ: volumina *plumbea* apud PLINIUM l. c. *charta plumbea* apud SVE-
TONI.

TONIUM in Nerone Cap. XX. *χάεται μολύβδινος* apud JOSEPHUM Lib. I. adv. *Appionem*, quem locum de Arte Grammatica Lib. I. Cap. XXXV. adducit. G. J. WOSSIUS, qui tamen cum aliis huc minus recte trahit locum JOBI cap. XIX: 24 cum *plumbum*, cujus ibi fit mentio, non tam constituerit ipsam *tabulam*, quam illam *materiam*, qua *incisura* in rupe vel lapide factæ deinceps oppleri deberent, ut eo diutius clara & certa maneret Scriptura. Vide Nobiliss. J. D. MICHAELIS *Deutsche Uebersetzung & Anmerkungen* ad h. l. Superfunt adhuc *aneæ & argenteæ tabellæ*. De illis testantur DIONYSIUS *Antiq, Rom.* Lib. X. SVETONIUS in *Julio* & OVIDIUS *Metam.* l. apud VOSSIUM l. c. quibus adjungi adhuc debet Auctor Historiæ ASMONÆORUM I. MACCH. VIII. de his vero TRITHEMIUS Lib. I. *Brev. Annal. Franc.* ubi GALLOS *argentea monumenta publica* habuisse, docet.

§. VII.

De aliis materiis, in quibus præter tabulas exarari solitæ sint Litteræ, pauca addit.

Neque tamen temere credendum, nullas *alias materias*, quam ex quibus *tabulæ* confici possint, u-
fui scribendi adhibitas fuisse. Restat igitur, ut de *ceteris*, iisque & *mollioribus* & *recentioribus* quoque *materiis* pauca addamus. Prius igitur, quam ad *tabulas* dolandas litterisque aptandas accederent Scriptores, *materiam* scriptionis *simpliciore* & *parabiliorem* adhibuisse videntur. Hanc etjam suppeditabant *arbores*, sed *foliis* & *libris*. Horum usum con-
B 2 fir.

firmant hodiernum nomenclaturæ *foliorum & libri-
rum*. In Lingua vero Græcica, ut alia taceam,
eamdem demonstrant nomina *πταλισμός & ἐκφυλλο-
φόρησις*. Quod LATINI *folium*, id GRÆCI nunc
πτάλω, nunc *φύλλον* vocant. Est vero *πταλισμός* mo-
dus exilio mulctandi *civem*, qui ob potentiam ha-
beretur novarum rerum suspectus. Ratio denomi-
nationis est, quod hujus nomen inscribi solebat *fo-
lio oleæ*, *πτάλω ἐλαίας*. Hinc *πταλισμός* HESYCHIO
exponitur ὁ διὰ φύλλον ἀσφακισμός. *Εκφυλλοφόρησις*
contra est modus *senatu* expellendi *senatorem*, cu-
jus mores non placerent. Folia Scripturæ idonea
ex arboribus præbebant *Oleæ & Palma*, ex herbis
vero *Malva*. *Librum* vero exhibebant potissimum
Tilia & Papyrus. *Tilia* Græcis *φιλύρα* dicitur. Hoc
nomine adhuc venit folium papyri, et arbor papper.
Papyrus etiam *βίβλος* & *βύβλος* vocatur, quod et-
jamnum *librum* valet. De usu *Tiliæ* in re libraria
memorabilis est locus HERODIANI Lib. Hist. I. c.
7. p. m. 55 ubi de COMMODO scribit: λαβὼν γραμ-
ματίων τῶτων δὴ τῶν ἐκ φιλύρας εἰς λεπτότητα ἡσκημένων ἐπ-
αλλήλω τε ἀνακράσει ἀμφοτέρωθεν ἐπιτομύων, γραφεὶ ὅσας
χεὶ τῆς νυκτός φονευσθῆναι, sumto in manus libello, quales
e' *tilia* tenuissimi atque in utramque partem explicabi-
les fiunt, conscribit in eo quoscunque ea nocte interfici-
ere destinaverat. De *papyro* arbore, vel frutice, &
de arte, qua *libri* ejus separantur ac præparantur,
antequam scripturæ recipiendæ idonei fiant, multa
moneri possent, nisi loci angustia prohiberet & oti-
um nobis fecisset celeberr. G. J. WOSSUS Lib. cit.
Cap. XXXV. pag. 135. sqq. *Charia* nomen est ge-
nerale

nerale ductum a prima voce *χαίρειν*, ex qua epistolæ incipiebant: Nihil igitur de ea seorsim monere habemus. Succedant igitur Libri *liniei & serici*. His PERSAS usos fuisse, constat ex SYMMACHI Lib. IV. Epist. XXXIV. Illis apud ROMANOS cum alia statuta, tum foedera publica inscribi solita fuisse, ex aliis patet testimoniis, quæ laudatus modo WOSSIUS l. c. p. 140. adduxit. Unde hoc quoque observandum, per *libros linieos* intelligi debere textilia lintea, non eos libros, qui ex linteis *concerptis, contusis & maceratis* alia arte parantur, hodieque maxime frequentantur. Adhuc superest genus chartæ, quod ex *pellibus* minorum animalium confici solet. *Membranas & pergamenas* adpellant. De his, ut notissimis, nihil dicere adinet. Hoc tantum monemus, non modo ex *tergoribus*, sed etiam ex *intestinis* animalium parari olim solitas fuisse Membranas. In primis ex *omentis elephantinis & intestinis draconis*, si verum est, quod ZONARAS Libr. II. Annalium refert. Cum *omentis* vero elephantinis non confundendi sunt libri *eburni*, seu *charta eburna*, ex dentibus elephantinis parari olim solita, quæ ob nimium pretium rarior esse debuit. Nulla harum omnium materialium apta est, cui inscribantur *Optimæ Litteræ Commendatitiæ Præconum Verbi Divini*, quippe quæ *carneas* postulant tabulas, seu ipsa hominum *corda*, ut diserte docet APOSTOLUS. Quomodo vero his inscribantur, tum dicere volumus, cum de modo, quo ceteris materiis, quarum nunc injecta est mentio, inscribantur litteræ, quantum satis videatur, dixerimus.

